

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ТОМАШЕВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 37.091.12–051:7.011/.012(043.3)

**ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ
ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Хмельницький – 2020

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Криворізькому державному педагогічному університеті, Міністерство освіти і науки України.

Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України
Бутенко Володимир Григорович,
Херсонський факультет Одеського державного університету внутрішніх справ, професор кафедри загальноправових та соціально-гуманітарних дисциплін.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Оршанський Леонід Володимирович,
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, завідувач кафедри технологічної та професійної освіти;

доктор педагогічних наук, професор
Отич Олена Миколаївна,
ДЗ «Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління», проректор з інноваційної та технологічної діяльності;

доктор педагогічних наук, доцент
Романишина Оксана Ярославівна,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, доцент кафедри інформатики та методики її навчання.

Захист відбудеться «28» лютого 2020 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.145.01 у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії за адресою: зала засідань, вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії за адресою: вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013; та на сайті академії за адресою: www.kgpa.km.ua.

Автореферат розісланий «25» січня 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б. С. Крищук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі цивілізаційного розвитку українського суспільства особливої значущості набувають питання гармонізації відносин людини з природним, предметним, соціальним та мистецьким середовищем, глибокого сприймання, розуміння та творчого використання матеріальних і духовних цінностей, освоєння навколишньої дійсності й мистецтва за законами краси. Успішному розв'язанню цих питань покликана сприяти професійна діяльність дизайнерів, основу якої визначають уміння взаємодіяти зі світом прекрасного, установлювати з художньо-естетичними цінностями плідний діалог, привносити в предметно-просторове середовище вияви естетичної виразності, що передбачає відповідну суспільну увагу та педагогічне забезпечення процесу формування в майбутніх дизайнерів естетичної культури. Нині набуває особливої гостроти й актуальності потреба у фахівцях, покликаних бути на передових позиціях формування естетичного смаку в українському суспільстві, спроможних підносити продукцію художньо-творчого змісту до рівня сучасних потреб і запитів у прекрасному, досконалому, гармонійному та виразному.

Важливість формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти аргументується в законах України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Концепції гуманітарного розвитку України до 2020 р. (2012), Концепції сучасної мистецької школи (2017), Постанові Кабінету Міністрів України «Про першочергові заходи щодо розвитку національної системи дизайну та ергономіки і впровадження їх досягнень у промисловому комплексі, об'єктах житлової, виробничої та соціально-культурної сфер» (1997). Важливе місце в згаданих документах займають питання професійної підготовки майбутніх дизайнерів, спроможних сприймати навколишню дійсність у взаємозв'язку її змісту й форм, практичного і духовного, зовнішнього і внутрішнього, емоційного та раціонального; орієнтуватися в питаннях культуротворчої та художньо-конструкторської діяльності; виявляти естетичне ставлення до навколишньої дійсності й мистецтва; володіти духовними здобутками та інноваційними технологіями, спрямованими на досягнення вагомих результатів художньо-естетичного змісту.

В Україні триває процес становлення дизайн-освіти в системі функціонування середньої та вищої школи, розробляється концепція сучасної мистецько-дизайнерської освіти в умовах євроінтеграції, відбувається пошук оптимальних умов формування естетичної культури майбутніх дизайнерів та їхньої готовності до естетизації предметно-просторового середовища. Аналіз вітчизняних досліджень у галузі філософії, естетики, культурології, соціології, психології, педагогіки дає можливість визначити стан висвітлення проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Йдеться про теоретико-методологічні засади розвитку вищої освіти та професійної підготовки майбутніх

фахівців (С. Гончаренко, Л. Губерський, М. Євтух, В. Кремень, В. Луговий, Н. Ничкало, В. Радкевич, Л. Романишина, П. Саух, С. Сисоева та ін.); філософські аспекти естетичної свідомості (Г. Апресян, В. Асмус, Ю. Борєв, О. Буров, Л. Зеленов, І. Зязюн, А. Канарський, М. Киященко, А. Комарова, Н. Крилова, В. Кудін, Л. Левчук, В. Мазепа та ін.); психологічні особливості ставлення до дійсності й мистецтва (І. Бех, Л. Виготський, Г. Костюк, С. Максименко, В. Моляко, С. Науменко, В. Рибалка та ін.); культурологічну детермінацію художньо-естетичної та дизайнерської діяльності (В. Біблер, З. Гіптерс, О. Жорова, О. Отич, А. Чебикін, О. Шевнюк та ін.); соціологічні параметри функціонування художньо-естетичних цінностей (Є. Квятковський, С. Кудрявцева, О. Лармін, А. Молчанова, В. Радул, О. Семашко та ін.); теоретичні проблеми художньо-естетичної освіти студентської молоді (В. Бутенко, Л. Коваль, С. Коновець, С. Мельничук, Н. Миропольська, Г. Падалка, О. Романишина, О. Рудницька, Г. Шевченко та ін.); методику професійної підготовки майбутніх дизайнерів (Є. Антонович, В. Даниленко, Л. Оршанський, Л. Полудень, В. Прусак, А. Руденченко, О. Щолокова та ін.). Інтерес викликають зарубіжні дослідження, присвячені питанням ролі дизайну в сучасних умовах розвитку дизайнерської практики та її традицій, осмислення актуальних проблем дизайн-освіти, значення естетичного виховання і творчого розвитку особистості (R. Buchanan (Р. Бучанан), Ch. Burnette (Ч. Бернет), P. Dobers (П. Доберс), F. Domingues (Ф. Домінгес), J. Liu (Дж. Лью), Dian Li (Діана Лі), I. C. Osnareacu (І. К. Окнареску), L. Strannegård (Л. Штраннегард) та ін.).

Аналіз наукових праць, присвячених формуванню естетичної культури майбутніх дизайнерів, дає змогу зазначити, що науковий пошук учених уможливив отримання важливих результатів, що характеризують складну природу цього явища. Водночас залишаються без належного осмислення питання педагогічного забезпечення вказаного процесу у вищій школі. Це зумовлює потребу обґрунтування методологічних підходів, принципів, напрямів та умов цілеспрямованого й ефективного формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Актуальність розв'язання цієї проблеми зумовлюється необхідністю усунення визначених *суперечностей*, наявних у формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти:

– на *концептуальному рівні* між: потребою українського суспільства в підвищенні рівня естетичної культури особистості і недостатнім урахуванням цієї потреби в системі вищої школи; зрослими вимогами сучасного суспільства до професійної підготовки майбутніх дизайнерів і недостатньою сформованістю їхньої естетичної культури; високим рівнем розробленості теорії естетичної освіти і виховання студентської молоді і недостатнім теоретичним обґрунтуванням формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;

– на *організаційному рівні* між: становленням і розвитком неперервної дизайн-освіти та відсутністю педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти; професійними вимогами до здійснення фахової підготовки студентів закладів вищої освіти й недостатньою

спрямованістю освітнього процесу на забезпечення формування естетичної культури майбутніх дизайнерів; потребою залучення майбутніх дизайнерів до естетизації предметно-просторового середовища та недостатньою розробленістю педагогічних умов, необхідних для успішного вирішення означеної проблеми; необхідністю ефективного розвитку естетичних якостей майбутніх дизайнерів і відсутністю відповідного програмно-методичного забезпечення.

Отже, актуальність проблеми, її недостатня розробленість у педагогічній теорії та практиці, потреба усунення виявлених суперечностей зумовили вибір теми дисертації **«Теоретичні і методичні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано згідно з темою науково-дослідницької роботи кафедри педагогіки Луганського національного університету імені Тараса Шевченка «Освітні технології навчально-виховного процесу в сучасних закладах освіти» (державний реєстраційний номер 0110U000751), теми науково-дослідницької роботи Криворізького державного педагогічного університету «Теорія і практика підготовки майбутнього педагога до гармонізації інтелектуального та емоційного факторів навчання: дидактична концепція» (державний реєстраційний номер 0109U002918), теми науково-дослідницької роботи кафедри декоративно-прикладного мистецтва та дизайну Криворізького державного педагогічного університету «Педагогічні умови підготовки фахівців з декоративно-прикладного мистецтва та дизайну» (протокол № 7 від 14 лютого 2013 р). Роль автора полягає в обґрунтуванні педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти та експериментальній перевірці її дієвості.

Тему дисертації затверджено вченою радою Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 7 від 25.02.2011 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень в галузі освіти, педагогіки і психології НАПН Україні (протокол № 6 від 14.06.2011 р.).

Мета дослідження полягає в теоретико-методологічному і методичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти.

Відповідно до поставленої мети сформульовано основні **завдання дослідження**:

1. На основі теоретичного аналізу проблеми з'ясувати сутність, структуру і функції естетичної культури майбутніх дизайнерів.
2. Визначити компоненти, критерії, показники і рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.
3. Розробити й обґрунтувати концепцію формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти.
4. Теоретично обґрунтувати педагогічну систему формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти.
5. Розробити структурно-функціональну модель педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти.
6. Розробити й апробувати методичне забезпечення дієвості педагогічної

системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти.

7. Експериментально перевірити змодельовану педагогічну систему формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти.

Концепція дослідження. Основні положення концепції дослідження зумовлені тим, що науково-педагогічний пошук здійснювався на методологічному, теоретичному та практичному рівнях, що дало змогу розкрити сутність і зміст концептуального осмислення вказаної проблеми, обґрунтувати провідні ідеї та теоретичні положення дисертаційного дослідження, наголосити на потребі теоретичної розробки і впровадження педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти.

Методологічний рівень. На основі аналізу філософських положень онтологічного та гносеологічного змісту, концепцій гуманітарної, мистецької, дизайнерської освіти, сучасних теорій розвитку духовної, художньої, естетичної культури та професійної освіти, європейського теоретичного досвіду й концепцій розвитку дизайн-освіти визначалися теоретико-методологічні засади розвитку культури особистості, її духовного та професійного складників, досліджувався зміст інтерпретації естетичної культури як суспільної, культурологічної та особистісної категорій, здійснювалося обґрунтування педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів на основі взаємозв'язку та взаємодії особистісно орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, культурологічного, системного, аксіологічного та синергетичного підходів. Методологічний концепт сприяв обґрунтуванню педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів як особистісного духовно-функціонального утворення, сповненого діалектичних зв'язків соціального та індивідуального, духовного і прагматичного, зовнішнього і внутрішнього, репродуктивного і творчого, емоційного і раціонального.

Теоретичний рівень. На основі аналізу результатів досліджень у галузі естетики, культурології, соціології, психології, педагогіки тощо визначалася сутність, структура, функції естетичної культури особистості, особливості її розвитку в студентському віці, обґрунтовувалися компоненти (методологічний, орієнтаційний, організаційний, процесуальний) педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. З позиції теоретичного концепту були визначені мета, завдання, напрями педагогічної системи, конкретизовані соціальні, культуротворчі, дидактичні, особистісні принципи її побудови, досліджувалися умови реалізації на практиці означеної педагогічної системи; висвітлювалися критерії, показники та рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Практичний рівень. Був пов'язаний із вивченням умов практичної реалізації всіх складників педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх

дизайнерів у закладах вищої освіти на основі: розроблення структурно-функціональної моделі означеної педагогічної системи; укладання комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої діяльності, програм профільних навчальних дисциплін «Основи зовнішньої реклами», «Основи формотворення», «Комплексне проектування», програми спецкурсу «Естетична культура дизайнера» та ін., упровадження ефективних методів, форм і засобів впливу на естетичний розвиток майбутніх дизайнерів.

Основні концептуальні положення наукового дослідження втілені в **загальній гіпотезі**, яка полягає в тому, що розроблення й реалізація педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти буде ефективним, якщо базуватиметься на обґрунтуванні теоретико-методологічних засад формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, а також виборі оптимального програмно-методичного забезпечення цього процесу в рамках розробленої педагогічної системи.

Загальна гіпотеза конкретизована в **часткових положеннях**, які передбачають, що ефективність формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти забезпечується педагогічною системою, що ґрунтується на: теоретико-методологічних підходах, які враховують соціально-історичний, культуротворчий, педагогічний досвід естетичної освіти й розвитку особистості; положеннях про формування естетичної культури майбутніх дизайнерів як особистісного духовно-функціонального утворення, що забезпечує освоєння художньо-естетичних цінностей, естетизацію предметно-просторового середовища та дію механізму самоорганізації; комплексному використанні навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої діяльності вищої школи з метою формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Методологічну основу дослідження становлять філософські та загальнонаукові положення про об'єктивність, діалектичність, науковість, історизм людського пізнання; взаємозв'язок теорії і практики; цілісність та багатоаспектність явищ художньої та естетичної культури; інтерпретації засад освоєння художньо-естетичних цінностей; особистісно орієнтований характер професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі дизайну; методологічні підходи до розроблення педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів: особистісно орієнтований, компетентнісний, діяльнісний, системний, культурологічний, аксіологічний, синергетичний.

Нормативна база дослідження охоплює положення Конституції України, законів України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), Постанови Кабінету Міністрів України «Про першочергові заходи щодо розвитку національної системи дизайну та ергономіки і впровадження їх досягнень у промисловому комплексі, об'єктах житлової, виробничої та соціально-культурної сфер» (1997), Концепції гуманітарного розвитку України до 2020 р. (2012), Концепції національно-патріотичного виховання молоді (2015), Концепції сучасної мистецької школи (2017) та інших документах, які зумовлюють організацію освітньої діяльності закладів вищої освіти, декларують соціальні

пріоритети та організаційно-правові основи здійснення професійної підготовки майбутніх фахівців, наголошують на потребі забезпечення якості вищої освіти.

Теоретичною основою дослідження є висновки з розробок науковців із проблем: філософії освіти та освітології (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, С. Сисоєва та ін.), методології педагогічних досліджень (С. Гончаренко, М. Ярмаченко та ін.), формування професійної культури майбутніх фахівців (В. Луговий, Н. Ничкало, Л. Романишина та ін.), професійної підготовки майбутніх дизайнерів (В. Даниленко, А. Руденченко, Л. Полудень та ін.), естетичного ставлення до дійсності та мистецтва (В. Бутенко, В. Кудін, О. Отич, О. Рудницька та ін.), розвитку дизайн-освіти в Україні (Є. Антонович, Л. Оршанський, В. Титаренко та ін.), педагогічного забезпечення освітнього процесу у вищій школі (О. Олексюк, В. Радул, О. Романишина та ін.), психологічних особливостей становлення особистості (І. Бех, Л. Виготський, Г. Костюк, С. Максименко та ін.), формування естетичних якостей майбутніх фахівців (С. Мельничук, Н. Миропольська, Г. Падалка, М. Резніченко, Г. Шевченко, О. Щолокова та ін.).

Для розв'язання поставлених завдань, досягнення мети і перевірки сформульованих у дослідженні гіпотез використовувалися наукові **методи дослідження**: *теоретичні*: концептуально-порівняльний, історико-логічний, системно-структурний аналіз, педагогічне моделювання, узагальнення, систематизація, проектування – для обґрунтування теоретико-концептуальних положень і розроблення структурно-функціональної моделі педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти; *емпіричні*: педагогічне спостереження, опитування, анкетування, тестування, діагностичні бесіди, аналіз документації закладів вищої освіти – для визначення стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів, аналізу ефективності впливу педагогічної системи на розвиток естетичних якостей студентів, установлення динаміки формування естетичної культури майбутніх дизайнерів; *педагогічний експеримент* (констатувальний, формувальний етапи) – для з'ясування дієвості педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів; *прогностичні методи*: експертні оцінки, шкалювання, моделювання – для визначення змісту й характеру встановлення творчого діалогу студентів з художньо-естетичними цінностями; *обсерваційні методи*: спостереження, самооцінка – для з'ясування дії механізму самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів; *методи математичної статистики* – кількісний та якісний аналіз експериментальних результатів, статистична обробка отриманих результатів дослідження, графічне відображення результатів – для обробки статистичної значимості відмінностей експериментальної і контрольної вибірок, для виявлення достовірності експериментальних показників у процесі експерименту, виявлення кількісних залежностей між досліджуваними компонентами педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Організація дослідження. Дослідження проводилося упродовж 2004–2018 рр. у чотири етапи науково-педагогічного пошуку.

На першому етапі – *підготовчо-теоретичному* (2004–2007 рр.) – здійснено аналіз і систематизацію філософської, культурологічної, психологічної, соціологічної, педагогічної літератури; вивчено вітчизняний і зарубіжний досвід естетичної підготовки майбутніх дизайнерів, виявлено суперечності між вимогами суспільства до естетичної підготовки майбутніх дизайнерів і сучасною освітньою практикою, пов'язаною з естетичною освітою студентів. На основі узагальнення проведеної пошукової й аналітичної діяльності обґрунтовано концепцію дослідження, розроблено педагогічну систему формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, яка була схематично відображена в структурно-функціональній моделі відповідної підготовки студентів.

На другому етапі дослідження – *констатувальному* (2008–2012 рр.) – визначено мету, завдання, предмет, об'єкт, провідну ідею науково-педагогічного пошуку, висунуто й конкретизовано гіпотезу дослідження, проведено констатувальний етап експерименту, визначено компоненти, критерії, показники та рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів, проаналізовано ефективність наявної практики естетичної підготовки студентів у закладах вищої освіти.

На третьому етапі дослідження – *формувавальному* (2013–2016 рр.) – відбулося розроблення програмно-методичного забезпечення педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, проведено формувальний етап експерименту, проаналізовано його поточні результати, внесено корекційні зміни й уточнення в програмно-методичне забезпечення, підготовлено навчально-методичні посібники і рекомендації щодо формування естетичної культури майбутніх дизайнерів під час навчальних занять, наукової роботи, позааудиторної та культуротворчої діяльності.

На четвертому етапі дослідження – *узагальнювально-аналітичному* (2017–2018 рр.) – здійснено аналіз, систематизацію й обробку результатів експериментальної роботи, проведено порівняння отриманих результатів експерименту з прогнозованими показниками розвитку естетичних якостей майбутніх дизайнерів; сформульовано висновки щодо ефективності педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів; окреслено перспективи подальшого дослідження окресленої проблеми, опубліковано монографію, оформлено текст дисертації.

Експериментальна база дослідження. Основною базою дослідно-експериментальної роботи було обрано факультет мистецтв Криворізького державного педагогічного університету, інститут торгівлі, обслуговуючих технологій і туризму Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, мистецький факультет Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, факультет культури і мистецтв Херсонського державного університету, факультет технологій та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, факультет мистецтв Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Інститут реклами (м. Київ). До експерименту на різних етапах дослідження було залучено 286 студентів, із яких у процесі

констатувального етапу експерименту – 241 майбутній дизайнер, у формувальному етапі брало участь 23 студенти контрольної групи і 22 студенти експериментальної групи, а також 16 викладачів закладів вищої освіти.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше* теоретично обґрунтовано та спроектовано авторську концепцію формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, яка зумовлює підвищення ефективності освітнього процесу в закладах вищої освіти і представлена єдністю методологічних підходів у дослідженні формування естетичної культури майбутніх дизайнерів та її компонентів, що розкривають сутність означеної концепції; *розроблено й обґрунтовано* педагогічну систему формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти, що об'єднує методологічний, орієнтаційний, організаційний та процесуальний компоненти, мету, завдання, напрями (теоретичний, практичний, духовний), принципи (соціальні, культуротворчі, дидактичні, особистісні), методологічні підходи (особистісно орієнтований, компетентнісний, діяльнісний, системний, культурологічний, аксіологічний, синергетичний); *розроблено* структурно-функціональну модель педагогічної системи, що складається з трьох блоків: теоретико-концептуального (мета, методологічні основи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, науково-методологічні підходи), програмно-методичного (особливості, змістові модулі, тематичні розділи комплексної програми забезпечення навчальних дисциплін, методи, форми, засоби впливу, педагогічні умови реалізації педагогічної системи: актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів, організація естетичної освіти залучення студентів до естетизації предметно-просторового середовища, оволодіння навичками самоорганізації естетичної культури), оцінно-результативного (компоненти, критерії, показники та рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів);

– *удосконалено* теоретико-методологічне обґрунтування і науково-педагогічну сутність формування естетичної культури майбутніх дизайнерів як особистісного духовно-функціонального утворення, що забезпечує естетичне ставлення до навколишньої дійсності й мистецтва, охоплює такі складники, як-от: естетична свідомість, активність і самоорганізація, виконує соціально-ціннісну культуротворчу та особистісно-регулятивну функції, а також критерії (ціннісно-змістовий, організаційно-діяльнісний, особистісно-регулятивний) і рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів (низький, середній, високий); методіку формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти.

Подальшого розвитку набули складники програмно-методичного забезпечення формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, характеристика змісту, організаційних форм, методів і засобів впливу на розвиток естетичної свідомості, активності й самоорганізації студентів під час навчальних занять, наукової роботи, позааудиторної та культуротворчої діяльності в закладах вищої освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні та

реалізації педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти, комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів під час навчальних занять, наукової роботи, позааудиторної та культуротворчої діяльності, програми та методики спецкурсу «Естетична культура дизайнера», авторських програм навчальних дисциплін «Комплексне проектування», «Основи формотворення», «Основи зовнішньої реклами», «Композиція в дизайні», «Історія графічного дизайну», «Проектування упаковки»; підготовці та виданні монографії «Теоретичні і методичні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах», антології художньо-естетичної творчості студентів «Естетичний світ дизайнера: досвід, пошуки, перспективи», навчально-методичного посібника «Методика формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі навчальних занять», методичного посібника «Комплексна програма формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах»; розробленні та запровадженні методичних рекомендацій щодо організації творчої роботи майбутніх дизайнерів з естетизації предметно-просторового середовища, текстів лекцій, матеріалів тестового контролю, проведення практичних, семінарських, самостійних та індивідуальних занять у системі професійної підготовки майбутніх дизайнерів, підготовці та проведенні всеукраїнської науково-практичної конференції на тему «Актуальні проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів».

У практичному вимірі положення дисертації можуть слугувати підґрунтям для розробки цілісної системи професійної підготовки майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти, бути використані викладачами вищої школи для забезпечення формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну, організаторами позааудиторної та культуротворчої діяльності студентів мистецьких і дизайнерських спеціальностей, методистами в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів і спеціалістів у галузі культури і мистецтва. Матеріали дослідження можуть бути використані науковцями в процесі дослідження актуальних проблем дизайн-освіти та професійної підготовки фахівців з дизайну, методистами та педагогічними працівниками при укладанні підручників, навчально-методичних посібників з дизайн-освіти, студентами та магістрантами під час вивчення суспільно-гуманітарних і професійно орієнтованих дисциплін зі спеціальності «Дизайн», при написанні курсових, кваліфікаційних і магістерських робіт.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес мистецького факультету Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка про впровадження № 01–10/987 від 21.12.2017 р.), факультету мистецтв Криворізького державного педагогічного університету (довідка про впровадження № 09/1–40/1/3 від 26.01.2018 р.), факультету культури і мистецтв Херсонського державного університету (довідка про впровадження № 16–31/303 від 22.02.2018 р.), архітектурного факультету Харківського національного університету будівництва та архітектури (довідка про впровадження № 01/398 від 02.03.2018 р.), художньо-графічного факультету ДЗ

«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка про впровадження № 492/16 від 06.03.2018 р.), факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (довідка про впровадження № 88-552-114 від 20.03.2018 р.).

На захист винесено:

1. Концепцію формування естетичної культури, що активізує професійне становлення майбутніх дизайнерів і відображає теоретико-методологічні засади підвищення якості підготовки фахівців.

2. Педагогічну систему формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, що забезпечує цілеспрямований розвиток особистісного духовно-функціонального утворення і відображена в структурно-функціональній моделі.

3. Методику формування естетичної культури, що ґрунтується на реалізації педагогічних умов формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти.

4. Програмно-методичне забезпечення формування естетичної культури майбутніх дизайнерів під час навчальних занять, наукової роботи, позааудиторної та культуротворчої діяльності.

Апробація результатів дослідження. Концептуальні положення, основні ідеї й результати теоретичних та емпіричних досліджень, отримані в дисертаційній роботі, апробовано на 50 наукових конгресах, симпозіумах, педагогічних читаннях, науково-практичних конференціях і семінарах різного рівня, серед яких: *міжнародні* – «Реклама і дизайн ХХІ століття: наука, освіта, бізнес» (Київ, 2003), «Реклама і дизайн – європейський вибір: освіта, наука, практика» (Київ, 2007), «Становлення і розвиток етнодизайну: український та європейський досвід» (Полтава, 2010), «Формування духовного світу молоді в умовах полікультурного розвитку суспільства» (Херсон, 2012), «Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст» (Полтава, 2013), «Час мистецької освіти» (Харків, 2013), «Сталий розвиток промисловості та суспільства» (Кривий Ріг, 2013), «Управління післядипломною освітою: реалії, тенденції, перспективи» (Херсон, 2013), «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття» (Київ, 2014), «Дизайн-освіта 2015» (Харків, 2015), «Етнодизайн у контексті українського національного відродження та євроінтеграції» (Полтава, 2015), «Сталий розвиток промисловості та суспільства» (Кривий Ріг, 2015), «Проблеми емпіричних досліджень в психології» (Київ – Краків, 2015), «Сталий розвиток промисловості та суспільства» (Кривий Ріг, 2016), «Формування системи знань з історії образотворчого мистецтва учнів шкіл естетичного виховання» (Херсон, 2016), «Етнодизайн: пошуки українського національного стилю (Полтава – Петриківка, 2017), «Формальна й неформальна освіта у вимірах педагогіки добра Івана Зязюна» (Полтава, 2018), «Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи» (Умань, 2018), «Соціокультурні тенденції розвитку сучасного мистецтва та дизайну» (Херсон, 2018), «Збереження і розвиток традицій пленеру: художня освіта і арт-туризм» (Одеса, 2019), «Візуальне мистецтво та дизайн: інновації у

вищій художній школі» (Одеса, 2019), «Теорія та практика управління педагогічним процесом (Присвячена пам'яті Полторака Валентина Семеновича)» (Одеса, 2019), «Інноваційні культурно-мистецькі аспекти в сучасній картині світу» (Херсон, 2019); *всеукраїнські* – «Художньо-педагогічна освіта ХХІ ст.: теорія, методи, технології» (Кривий Ріг, 2004), «Мистецько-педагогічна освіта (теорії, методи, технології)» (Кривий Ріг, 2006), «Сучасні освітні технології у професійній підготовці вчителя мистецьких дисциплін» (Кривий Ріг, 2007), «Мистецька освіта в Україні (теорія, методи, технології)» (Кривий Ріг, 2009), «Декоративно-прикладне мистецтво в національній системі художньо-педагогічної освіти: досвід і перспективи» (Одеса, 2010), «Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми, перспективи» (Умань, 2011), «Організація виховної роботи з учнівською та студентською молоддю: досвід та перспективи» (Херсон, 2011), «Придніпровські соціально-гуманітарні читання» (Кривий Ріг, 2012), «Феномен писанки в сучасному культурно-освітньому просторі» (Полтава, 2013), «Розвиток науково-технічної та художньо-естетичної творчості молоді» (Херсон, 2013), «Підвищення якості освіти в професійній підготовці майбутніх вчителів» (Кривий Ріг, 2014), «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: виховуємо культуру потреб особистості» (Херсон, 2015), «Підготовка менеджерів освітньої галузі в умовах децентралізації управлінських структур: світовий досвід» (Херсон, 2016), «Теоретико-методологічні основи розвитку освіти та управління навчальними закладами» (Херсон, 2016), «Філософія права як методологічна основа формування правової культури майбутніх юристів» (Херсон, 2016), «Актуальні проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів» (Кривий Ріг, 2017), «Психолого-педагогічне забезпечення якості професійної підготовки майбутніх юристів» (Херсон, 2017), «Мистецька освіта: теорія, методологія, технології» (Кривий Ріг, 2017), «Художні практики початку ХХІ століття: новації, тенденції, перспективи» (Київ, 2017), «Сучасні соціокультурні практики: компетентнісно-аксіологічний аспект» (Полтава, 2018), «Дизайн-освіта: проблеми та перспективи» (Полтава, 2018), «Актуальні проблеми мистецької освіти в системі вищої школи» (Херсон, 2018), «Проблеми розвитку початкової мистецької освіти: роль станкової, декоративної композиції та дизайну у формуванні поліхудожньої компетентності учнів» (Херсон, 2018), «Формування творчих здібностей студентів мистецьких спеціальностей в освітньому просторі ЗВО» (Херсон, 2018), «Професійна підготовка поліцейських в Україні: методологія, теорія, практика» (Херсон, 2018), «Актуальні проблеми технологічної, професійної освіти, культурології та дизайну» (Полтава, 2018); *регіональні* – «Система педагогічних впливів, спрямованих на професійне орієнтування учнів. Формування естетичної компетентності майбутніх фахівців» (Кривий Ріг, 2017).

Матеріали дослідження розглядалися та обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (2011–2013 рр.), кафедри педагогіки, кафедри декоративно-прикладного мистецтва та дизайну Криворізького державного педагогічного університету (2013–2018 рр.).

Дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук «Організація творчої роботи молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва» за спеціальністю 13.00.09 – теорія навчання захищено в Криворізькому державному педагогічному університеті у 2003 році. Матеріали кандидатської дисертації в тексті докторської не використовувалися.

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 89 наукових та навчально-методичних одноосібних публікаціях автора, з яких 27 відображають основні наукові результати дисертації (зокрема, 1 одноосібна монографія (35,75 ум. друк. арк.), 4 публікації у збірниках, включених до міжнародних наукометричних баз, 3 публікації в зарубіжних наукових виданнях), 19 – апробаційного характеру, 43 праці, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (520 найменувань, з них 42 – іноземними мовами) та додатків (19 на 293 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 765 сторінок друкованого тексту, основний зміст викладено на 406 сторінках. Роботу ілюстровано 49 таблицями та 25 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми та доцільність її вирішення, визначено об'єкт, предмет, мету, сформульовано завдання; розкрито теоретико-методологічну основу й методи дослідження, сформульовано концептуальні положення та гіпотезу наукового пошуку, висвітлено організацію і базу дослідження, наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів дослідження, наведено дані про апробацію та впровадження результатів дослідження, описано структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Теоретичні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти» – здійснено наукову інтерпретацію естетичної культури особистості як соціально-історичного, культурологічного та особистісного явища; розкрито сутність, структуру та функції естетичної культури дизайнера.

Досліджено суспільну детермінацію естетичної культури та особливості її розвитку в певні історичні етапи: естетична культура як важлива умова пізнання об'єктивних виявів прекрасного, гармонійного в навколишній дійсності і мистецтві в античний період; ціннісна та практична спрямованість у стародавні часи; божественне тлумачення у епоху Середньовіччя; особлива самоцінність прекрасного в епоху Відродження, раціональний характер естетичної культури Класицизму; прагнення до гармонійного розвитку здібностей людини в епоху Просвітництва; суттєве поглиблення та розширення категорії естетичного німецькою класичною філософією; її оновлення в ХІХ–ХХ століттях; глибоке осмислення естетичної культури відомими українськими вченими, філософами, діячами культури на етапі розбудови українського суспільства.

Були розглянуті питання культурологічної зумовленості естетичної культури,

її зв'язок із цінностями духовної та художньої культури, розвитком окремих видів та жанрів мистецтва, дизайну, художньо-конструкторської діяльності. Проаналізовано естетичну культуру як особистісну категорію, її зв'язок із розвитком фізичних, психологічних, соціальних, духовних і творчих якостей людини. Під естетичною культурою розуміють складний і багатоаспектний феномен, який має багатовікову історію свого розвитку та функціонування, характеризується тісними зв'язками з суспільним життям, розвитком культуротворчої сфери, а також формуванням найважливіших рис та якостей особистості. Окреслено роль і значення естетичної культури для вдосконалення нинішньої практики суспільних відносин, розвитку і збагачення змісту та кількості напрямів культуротворчої діяльності, підготовки особистості до плідного освоєння естетичних і художніх цінностей в умовах життя та професійної діяльності.

Охарактеризовано структуру естетичної культури дизайнера та її складники, до яких належать: естетична свідомість, естетична активність та естетична самоорганізація. На основі узагальнення результатів теоретичного аналізу праць учених у галузі філософії, естетики, культурології, соціології, психології та педагогіки встановлено, що естетична культура є складним і багатовимірним явищем, що зумовлює її наукову інтерпретацію як суспільної, культурологічної та особистісної категорій.

Установлено, що в умовах цивілізаційного розвитку українського суспільства, реформування соціально-економічних відносин, зміцнення демократичних основ, збагачення культурно-освітніх процесів у суспільстві особливої гостроти й актуальності набувають питання формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти. З'ясовано, що естетична культура дизайнера є складним духовно-функціональним утворенням особистості, розвиток та дія якого є можливою лише за умови відповідної внутрішньої організації, наявності структури з властивими їй логікою і процедурою прийняття рішень, системним підходом та характером реагування на естетичні вияви навколишнього середовища. Під естетичною культурою дизайнера розуміємо духовно-функціональне утворення особистості, яке має суспільну, культурологічну та особистісну детермінацію і забезпечує естетичне ставлення до предметів і об'єктів навколишнього середовища та їхнє освоєння за законами краси в процесі художньо-конструкторської діяльності. За результатами теоретичного аналізу підтверджено, що естетична культура дизайнера є важливим складником духовної культури суспільства, має тісний зв'язок із художньо-творчою та проектною діяльністю, передбачає освоєння художніх та естетичних цінностей, матеріальних, мистецьких та духовних здобутків суспільства. Виокремлено тісний зв'язок естетичної культури дизайнера з професійною діяльністю, яка є багатогранною за змістом, спеціалізацією, спрямованістю та способами виконання художньо-конструкторських проектів. Виділено особистісний аспект детермінації естетичної культури дизайнера, досліджено внутрішні чинники, що забезпечують можливості духовно-функціонального утворення набувати спроможності самоорганізації та самовдосконалення.

На основі теоретичного аналізу естетичної культури дизайнера визначено її функції, охарактеризовано їхню роль і призначення в площині розвитку суспільства, культури та особистості. До основних функцій естетичної культури дизайнера належать соціально-ціннісна, культуротворча та особистісно-регулятивна. Наголошено, що соціально-ціннісна функція естетичної культури дизайнера забезпечує актуалізацію естетичного ставлення до предметів та об'єктів суспільного середовища, сприяє формуванню естетичних інтересів, орієнтацій і потреб людей, стимулює процес естетизації різних виявів соціального, економічного, духовного та культурного життя. Культуротворча функція естетичної культури сприяє гармонійному поєднанню в об'єкті дизайнерської творчості практичного і духовного, емоційного і раціонального, зовнішнього і внутрішнього, форми і змісту. Особистісно-регулятивна функція естетичної культури дизайнера стимулює його звернення до власних почуттів, інтелектуальних та діяльнісних способів естетичного самовдосконалення.

У другому розділі – «Дослідження сучасного стану формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти» – схарактеризовано зміст та методи дослідження стану формування естетичної культури майбутніх дизайнерів та їхні особливості, розглянуто компоненти, критерії, показники та рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів; проаналізовано ефективність формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти на сучасному етапі їхньої підготовки.

На основі результатів аналізу наукової проблеми обґрунтовано зміст та методи дослідження стану формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти. Змістом дослідження стану формування естетичної культури майбутніх дизайнерів було визначено дослідження її як духовно-функціонального утворення особистості як умови організації художньо-проектної діяльності та як об'єкта впливу на неї закладів вищої освіти. Відповідно до змісту було охарактеризовано мету та конкретизовано завдання дослідження стану формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, які полягали у визначенні рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів та її відповідності сучасним суспільним вимогам; у з'ясуванні готовності майбутніх дизайнерів до використання власної естетичної культури в процесі художньо-проектної діяльності; у вивченні та аналізі ефективності впливу закладів вищої освіти на формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Серед методів, при використанні яких спостерігався найкращий ефект, виділено такі: педагогічні спостереження за естетичним ставленням студентів до навколишньої дійсності та мистецтва; експертні оцінки особливостей формування естетичної культури майбутніх дизайнерів; аналіз художньо-естетичної компетентності майбутніх дизайнерів; тестування майбутніх дизайнерів щодо їхньої готовності до художньо-творчої діяльності; оцінка результатів художньо-проектної та конструкторської діяльності дизайнерів; визначення студентами актуалізованої естетичної ідеї художнього твору; проведення констатувального етапу експерименту з метою вивчення ефективності естетико-педагогічних дій; з'ясування можливостей позааудиторної, наукової, культуротворчої діяльності

вищої школи для залучення студентів до естетичних цінностей тощо.

На сучасному етапі розвитку естетичної культури більш детально досліджено основні параметри, які її характеризують. З цією метою конкретизовано комплекс факторів, потрібних для її характеристики: компоненти, критерії, показники та рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. Було виділено ціннісний, діяльнісний та регулятивний компоненти, які сукупно дали змогу охарактеризувати естетичну культуру майбутніх дизайнерів як цілісне, багатоаспектне та структуроване духовно-функціональне утворення, яке охоплює відповідні духовні цінності, забезпечує зв'язок із художньо-творчим процесом, створює умови для його самоорганізації. Ціннісний компонент визначає різні вияви естетичної свідомості майбутніх дизайнерів, діяльнісний компонент відповідає за вияви їхньої естетичної активності, регулятивний компонент забезпечує вияв естетичної самоорганізації майбутніх дизайнерів у формуванні особистісного духовно-функціонального утворення. Виокремлено критерії оцінки стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. Ціннісно-змістовий критерій є ознакою освоєння студентами соціальних, художніх та естетичних цінностей. Організаційно-діяльнісний критерій визначає характер художньо-естетичного спілкування, пізнання та творчості майбутніх дизайнерів. Особистісно-регулятивний критерій дав змогу оцінити здатність майбутніх дизайнерів до естетичного самовідчуття, самоусвідомлення та самореалізації.

Визначення стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів проводилося за програмою констатувального етапу дослідження, у якому брало участь 182 студенти I – IV курсів Криворізького державного педагогічного університету, Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Інституту реклами (м. Київ).

За результатами констатувального етапу експерименту визначено характеристику основних рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. Високий рівень характеризують такі показники: естетико-концептуальний зміст, цільовий вияв художньо-естетичної творчості, системна самоорганізація естетичної культури. Середній рівень засвідчують такі показники: художньо-професійний зміст, ситуативний вияв естетичного пізнання, функціональна самооцінка естетичної культури. Низький рівень підтверджують такі показники: соціально-прикладний зміст, формальний вияв естетичного спілкування, спонтанне самовідчуття естетичної культури.

За результатами дослідження сформованість естетичної культури майбутніх дизайнерів потребує додаткових досліджень, оскільки на низькому і середньому рівнях перебуває 64,4 % студентів. Здійснено аналіз розвитку емоційно-естетичних, інтелектуально-естетичних та креативно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти, який показав, що освітній процес вищої школи, організований за традиційною технологією, недостатньо впливає на розвиток таких якостей. Існує потреба суттєвого вдосконалення наявної практики

естетичної підготовки студентів, підвищення ефективності формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти шляхом упровадження педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

У третьому розділі – «Теоретико-концептуальне обґрунтування педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти» – визначено методологічні підходи до формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, напрями такого процесу, розкрито соціальні, культурологічні, педагогічні та особистісні принципи, обґрунтовано педагогічні умови реалізації педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти; обґрунтовано структурно-функціональну модель педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищій школі.

Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти передбачає освітні дії, спрямовані на педагогічне забезпечення цього процесу і надання йому ефективного характеру. З огляду на актуальність вказаної проблеми, була розроблена й обґрунтована на теоретико-концептуальному рівні педагогічна система формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти. Складниками педагогічної системи обрано методологічну, орієнтаційну, організаційну та процесуальну.

До основних напрямів удосконалення педагогічної системи належать шляхи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів: теоретичний, практичний та духовний. Методологічний складник педагогічної системи підготовки майбутніх дизайнерів передбачає такі методологічні підходи до розробки вказаної системи: особистісно орієнтований, компетентнісний, діяльнісний, системний, культурологічний, аксіологічний та синергетичний. Сукупно вони створили методологічну основу педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Особистісно орієнтований підхід забезпечує звернення до особистісних якостей майбутніх дизайнерів за рахунок посилення уваги та відповідального ставлення до розвитку їхніх естетичних якостей; компетентнісний підхід спрямовує педагогічну систему на збагачення інформаційно-ціннісного змісту естетичної культури майбутніх дизайнерів; діяльнісний підхід дає можливість вирішувати динамічні педагогічні процеси, акумулювати увагу на розвитку відповідної активності студентів у сфері навчання, спілкування, праці та творчості; системний підхід допомагає досягнути естетичну культуру як духовно-функціональне утворення особистості, що належить до гнучких динамічних систем, які перебувають у стані розвитку, оновлення свого змісту, установалення внутрішніх і зовнішніх зв'язків; культурологічний підхід дозволяє осмислювати окреслену педагогічну систему в тісному взаємозв'язку з процесами, які існують у культуротворчій практиці, зокрема із розвитком художньої та естетичної культури суспільства, його естетичними цінностями, художніми традиціями, сучасними напрямками і формами культуротворчої діяльності; аксіологічний підхід до розробки педагогічної системи дає можливість актуалізувати в освітньому процесі духовні

цінності, які є визначальними для майбутніх митців і впливають на їхню художньо-творчу діяльність; синергетичний підхід підкреслює потребу нарощування потенційних можливостей естетичної культури майбутніх дизайнерів, розвитку механізму її самоорганізації, підвищення її якості та ефективності впливу на художньо-творчий процес.

Орієнтаційний складник вказаної педагогічної системи набув теоретичного осмислення та конкретизації на основі аналізу мети, завдань і напрямів педагогічного забезпечення формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Мета педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів дала змогу генералізувати освітні зусилля викладачів і студентів на досягнення визначеної перспективи, посилити увагу до зовнішніх і внутрішніх чинників впливу на розвиток естетичних якостей майбутніх дизайнерів, забезпечити збагачення їхнього духовно-практичного зв'язку зі світом прекрасного. За цим складником завдання педагогічної системи передбачають: усвідомлення студентами сутності і значення естетичної культури; набуття теоретичного і практичного досвіду пізнання художньо-естетичних цінностей; розвиток умінь і навичок естетизації предметно-просторового середовища; удосконалення механізму самоорганізації естетичної культури.

Теоретико-концептуальне обґрунтування педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів сприяло визначенню її організаційного складника, що забезпечило можливість конкретизації основних принципів педагогічного забезпечення вказаного процесу в закладах вищої освіти. До них належать соціальні, культуротворчі, дидактичні та особистісні. Їхнє врахування дало змогу гармонізувати зв'язок естетичної культури майбутніх дизайнерів з суспільною практикою, розвитком найважливіших форм суспільної свідомості; посилити взаємодію з наявним досвідом культуротворчої діяльності, збереженням, збагаченням та ефективним використанням матеріальних і духовних здобутків українського суспільства; забезпечити послідовні й цілеспрямовані освітні дії, пов'язані з розвитком естетичної свідомості, активності, художньо-конструкторської творчості студентів; передачі досвіду, потрібного для самоорганізації естетичної культури майбутніх фахівців. Процесуальний складник педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів набув теоретичного і практичного значення. Це дало змогу виділити умови успішної реалізації на практиці вказаної педагогічної системи. До таких педагогічних умов належать: актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів; організація естетичної освіти; залучення студентів до естетизації предметно-просторового середовища; оволодіння навичками самоорганізації естетичної культури. Вище зазначені педагогічні умови передбачають розвиток у майбутніх дизайнерів інтересу, ціннісних орієнтацій, свідомої потреби у формуванні духовно-практичного зв'язку зі світом прекрасного; ознайомлення їх з багатоаспектним (філософським, культурологічним, мистецтвознавчим, професійним) змістом естетичної освіти; залучення майбутніх дизайнерів до практичних форм і способів естетизації природного, предметного, соціального й мистецького середовища; оволодіння майбутніми фахівцями такими різновидами

досвіду самоорганізації естетичної культури: емоційно-спонукальним, інтелектуально-регулятивним та креативно-корекційним.

У процесі дослідження була розроблена структурно-функціональна модель (рис. 1) вказаної системи, яка охоплює теоретико-концептуальний, програмно-методичний та оцінно-результативний блоки. Кожний блок має свої складові, які виконують відповідні їм функції.

Теоретико-концептуальний блок передбачає соціальне замовлення на дизайнерів, мету і концепцію, яка виявляється на методологічному, теоретичному і практичному рівнях. Концепція формування естетичної культури майбутніх дизайнерів є основою для розроблення педагогічної системи. Програмно-методичний блок охоплює комплексну програму формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, змістове забезпечення, змістові модулі, методи, форми і засоби такого процесу. Оцінно-результативний блок є поєднанням компонентів, критеріїв і показників рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. Це дало змогу висвітлити основні положення, що характеризують педагогічну систему формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, засвідчують можливості й перспективи ефективного вирішення означеної проблеми в закладах вищої освіти.

У четвертому розділі – «Програмно-методичне забезпечення педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти» – подано розробку комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, визначено її особливості, змістові модулі та тематичні розділи, визначено методи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів в освітньому процесі закладів вищої освіти.

На основі аналізу теоретичних джерел та оцінювання освітньої практики визнано необхідним розроблення програмно-методичного забезпечення формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти. Воно охоплює низку важливих питань, що характеризують змістові, організаційні та процесуальні параметри педагогічної системи формування естетичної культури студентів, а також можливості й умови її реалізації у закладах вищої освіти. З метою програмно-методичного забезпечення підготовки майбутніх дизайнерів теоретично обґрунтовано комплексну програму формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, окреслено її структуру, тематичні розділи та змістові модулі. Особливості вказаної програми полягають у зміцненні взаємозв'язку естетичної свідомості і діяльності, соціального впливу та механізму самоорганізації естетичної культури, загального й індивідуального в процесі естетичного розвитку особистості, репродуктивного і творчого в художньо-конструкторській діяльності майбутніх фахівців з дизайну. Тематичні розділи комплексної програми передбачають формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої діяльності. Наголошено на доцільності використання змістових модулів комплексної програми, присвячених актуалізації естетичної культури, організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів, залучення студентів до естетизації предметно-просторового середовища та набуття досвіду самоорганізації естетичної культури.

Рис. 1 Структурно-функціональна модель педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів

Обґрунтовано й конкретизовано методи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів в освітньому процесі закладів вищої освіти, наголошено на доцільності використання сугестивних, інформаційних, діяльнісних і креативних методів освітньо-педагогічного впливу на розвиток естетичної свідомості, стимулювання художньо-естетичної активності майбутніх дизайнерів, оволодіння ними механізмом самоорганізації естетичної культури. Сугестивні методи відкривають широкі можливості залучення емоційно-чуттєвих чинників впливу на естетичну свідомість та активність майбутніх дизайнерів, стимулюють і розвивають емоційно-чуттєвий складник естетичної свідомості, спонукають особистість до чуттєвого діалогу з прекрасним, надихають її до взаємозв'язку та взаємодії з предметами, явищами й процесами, які мають місце в навколишній дійсності, дозволяють моделювати емоційно-чуттєві ситуації для розвитку естетичних почуттів, естетичного спілкування, естетичного самовідчуття. Інформаційні методи пов'язані зі збагаченням естетичних знань, понять і уявлень про прекрасне, розвитком естетичного світогляду і переконань студентів щодо сутності та змісту естетичного в навколишній дійсності й мистецтві, естетичних орієнтацій і поглядів, що характеризують ставлення особистості до прекрасного в навколишньому середовищі, сприяють усвідомленню майбутніми дизайнерами своїх інтелектуальних дій, надають можливість створювати передумови для розвитку інтелектуально-естетичної активності майбутніх дизайнерів. Діяльнісні методи покликані сприяти тому, щоб естетична свідомість особистості отримала відповідну підтримку й подальший розвиток на процесуальному рівні, а такі її складники як почуття, знання та поняття, були залучені до реального зв'язку з прекрасним, його сприймання, оцінювання, інтерпретації та використання на практиці. Креативні методи за змістом і характером впливу спрямовані на розвиток студентів, які мають відповідну мотивацію і бажання виявити творчі здібності і можливості, досягти високих результатів у художньо-творчій діяльності. Вони передбачають залучення майбутніх дизайнерів до творчого процесу, виконання креативних дій, пов'язаних із розробкою і впровадженням художньо-конструкторських проєктів.

У п'ятому розділі – «Експериментальне дослідження педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти» – розглянуто питання організації і методики проведення педагогічного експерименту, висвітлено результати експериментальної перевірки ефективності педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів та подано їхній аналіз.

Експериментальне дослідження формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти підтвердило правильність теоретично обґрунтованих положень, висновків і рекомендацій, засвідчило потребу, спрямованість, забезпеченість та ефективність педагогічної системи підготовки майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти.

У процесі організації та проведення формувального етапу експерименту були реалізовані на практиці змістові модулі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі навчальної, наукової та культуротворчої

діяльності. Змістові модулі були спрямовані на актуалізацію формування естетичної культури, організацію естетичної освіти майбутніх дизайнерів, залучення студентів до практичних форм і способів естетизації навколишнього середовища, а також на оволодіння ними майбутнім досвідом самоорганізації естетичної культури.

У формувальному етапі експерименту брали участь студенти з 1 по 4 курс на базі Криворізького державного педагогічного університету, який проходив відповідно до розроблених авторських програм з навчальних дисциплін та іншого програмно-методичного забезпечення.

Експериментальну групу в кількості 22 осіб склали студенти 1 курсу художньо-графічного відділення факультету мистецтв Криворізького державного педагогічного університету, які навчалися на денній формі за спеціальністю 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво, здобуваючи ступінь вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень із кваліфікацією бакалавр дизайну, дизайнер (художник-конструктор). Контрольну групу в кількості 23 осіб склали студенти I курсу, які навчалися в Інституті реклами (м. Київ).

У процесі дослідження були визначені рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням ціннісно-орієнтаційного, організаційно-діяльнісного та особистісно-регулятивного критеріїв (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка рівнів сформованості естетичної культури
майбутніх дизайнерів у процесі формувального етапу експерименту**

Етапи експерименту	Групи	Кількість	Рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів		
			Низький	Середній	Високий
На початку експерименту	КГ	23	15 (65,2 %)	6 (26,1 %)	2 (8,7 %)
	ЕГ	22	14 (63,6 %)	6 (27,2 %)	2 (9,2 %)
Наприкінці експерименту	КГ	23	12 (52,2 %)	8 (34,8 %)	3 (13,0 %)
	ЕГ	22	3 (13,7 %)	12 (54,5 %)	7 (31,8 %)

Результати експерименту дозволили дійти висновку, що серед показників сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів відбулися позитивні зміни, більш інтенсивні в ЕГ. Так, в ЕГ на високому рівні кількість студентів збільшилася на 22,6 %, середньому рівні – на 27,3 %, а на низькому рівні їхня кількість зменшилась на 49,9 %. У КГ зміни відбувалися менш інтенсивно, що пояснюємо використанням традиційної технології підготовки фахівців. Так, на високому рівні сформованості естетичної культури кількість студентів збільшилася на 4,3 %, на середньому – на 8,7 %, а на низькому рівні їхня кількість зменшилась на 7,0 %. Вірогідність результатів підтверджена значеннями t-критерію Стьюдента. Ефективність авторської педагогічної системи пояснюємо впливом факторів, серед яких найбільш суттєвими були: принципи системності і послідовності, методологічні підходи (особистісно орієнтований, компетентнісний, системний, аксіологічний, синергетичний), сукупність обраних

педагогічних умов, інноваційні методи і форми проведення занять, удосконалені змістові програми навчальних дисциплін та ін.

Отже, результати формувального етапу експерименту засвідчили позитивну динаміку показників рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів, підтвердили ефективність педагогічної системи, обґрунтованої на теоретичному рівні та перевіреної експериментально, довели доцільність упровадження педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти, що виявляється в обґрунтуванні теоретичних і практичних засад проблеми, розробці педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну, що дозволило сформулювати такі **ВИСНОВКИ**:

1. На основі теоретичного аналізу філософської, психологічної, культурологічної, педагогічної літератури й емпіричного досвіду конкретизовано сутність, структуру, функції та значення естетичної культури фахівців у галузі дизайну. Це забезпечило можливість науково інтерпретувати естетичну культуру як суспільно-історичну, культурологічну та особистісну категорію. Визначено сутність естетичної культури майбутніх дизайнерів як духовно-функціонального утворення особистості, яке має суспільну, професійну та особистісну детермінацію, забезпечує естетичне ставлення до предметів та об'єктів навколишньої дійсності та їхнє освоєння за законами краси в процесі художньо-конструкторської діяльності,

Естетична культура дизайнера розглядається як складне духовно-функціональне утворення особистості, яке перебуває в стані динамічного розвитку і основою якого є внутрішній механізм процесу її формування. До структури естетичної культури дизайнера належать такі складники: естетична свідомість, естетична активність та естетична самоорганізація. У процесі дослідження встановлено, що естетична культура дизайнера виконує низку важливих функцій: соціально-ціннісну, культуротворчу та особистісно-регулятивну, що засвідчує її спроможність збагачувати естетичний досвід суспільства й особистості, забезпечувати високий рівень естетичного освоєння предметів і явищ дійсності, спонукати людину до послідовного саморозвитку, підвищення рівня естетичної свідомості та художньо-творчої діяльності.

2. У процесі дослідження визначено основні компоненти, критерії, показники та рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. Основними її компонентами обрано ціннісний, діяльнісний та регулятивний, які сукупно визначають естетичну культуру майбутніх дизайнерів як цілісне, багатоаспектне та структуроване духовно-функціональне утворення. Для кожного компонента визначено критерії оцінювання стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів, серед яких: ціннісно-змістовий критерій характеризує ступінь освоєння студентами соціальних, художніх та естетичних цінностей;

організаційно-діяльнісний критерій визначає розвиненість умінь художньо-естетичного спілкування, пізнання та творчості майбутніх дизайнерів; особистісно-регулятивний критерій дає змогу оцінити можливості майбутніх дизайнерів у естетичному самовідчутті, самооцінці та самореалізації. Оцінювання сформованості естетичної культури студентів проводилося за показниками: оволодіння соціально-прикладним, художньо-професійним та естетико-концептуальним змістом естетичної культури; формальним, ситуативним та цільовим виявом естетичної активності; здатність до спонтанної, функціональної та системної самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів. За результатами констатувального етапу експерименту визначено рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів: високий, середній і низький.

Визначено, що причинами наявності значної кількості студентів на низькому й середньому рівнях сформованості естетичної культури є: студенти, які недостатньо уваги звертають на самостійну роботу в позааудиторний період, відсутність сучасної педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, недостатньо укомплектоване естетичне середовище.

3. Результати аналізу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів показали, що цей процес підпорядкований певним чинникам: визначення нових понять, упровадження сучасних підходів у процесі вивчення фахових дисциплін, наявність суперечностей, які потрібно усунути, естетичне середовище, у якому формується естетична культура. Такі чинники сприяли розробці концепції на трьох рівнях: методологічному, теоретичному і практичному.

Методологічний рівень забезпечувався вивченням, аналізом та узагальненням філософських, культурологічних положень та сучасних теорій розвитку духовної, художньої, естетичної культури та професійної освіти, зарубіжного досвіду розвитку дизайн-освіти, визначенням теоретико-методологічних засад розвитку культури особистості. Обґрунтовано методологічні підходи до розробки педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів: особистісно орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, культурологічного, системного, аксіологічного та синергетичного.

Теоретичний рівень забезпечувався визначенням сутності, структури, функцій естетичної культури особистості, обґрунтуванням методологічного, орієнтаційного, організаційного та процесуального компонентів педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, конкретизацією мети, завдань, напрямів педагогічної системи, соціальних, культуротворчих, дидактичних та особистісних принципів її побудови, дослідженням умов реалізації на практиці означеної педагогічної системи у закладах вищої освіти.

Практичний рівень забезпечувався вивченням умов практичної реалізації всіх компонентів педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти на основі: розроблення структурно-функціональної моделі означеної педагогічної системи; укладання комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої діяльності; програм

профільних навчальних дисциплін дизайнерського спрямування; програми спецкурсу тощо; упровадження ефективних методів, форм і засобів впливу на естетичний розвиток майбутніх дизайнерів.

4. Теоретично обґрунтовано авторську педагогічну систему формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти та визначено її складники (методологічний, орієнтаційний, організаційний, процесуальний). *Методологічний* складник педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів охоплює теоретико-концептуальні положення, що стосуються: соціального замовлення українського суспільства щодо професійно компетентних фахівців у різних галузях дизайну, теоретичні праці вчених, пов'язані з проблемами формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, методологічні підходи, як-от: особистісно орієнтований, компетентнісний, діяльнісний, культурологічний, системний, аксіологічний та синергетичний. *Орієнтаційний* складник містить теоретичні і практичні положення, що стосуються мети, завдань і напрямів удосконалення розробленої педагогічної системи та покликаний консолідувати і спрямовувати освітні зусилля щодо духовного зростання майбутніх дизайнерів, уможливити належне ціннісне ставлення до естетичної культури як соціальної, культурологічної та особистісної категорії. *Організаційний* складник педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів базується на принципах: *соціальних, культуротворчих, дидактичних та особистісних*. *Процесуальний* складник педагогічної системи формування естетичної культури студентів ґрунтується на педагогічних умовах, які були створені для її ефективної реалізації в освітньому процесі закладу вищої освіти. До таких умов належать: актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів; організація естетичної освіти студентів; залучення майбутніх дизайнерів до естетизації предметно-просторового середовища; оволодіння студентами досвідом самоорганізації естетичної культури.

5. Розроблено структурно-функціональну модель педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти, яка охоплює теоретико-концептуальний, програмно-методичний та оцінно-результативний блоки. Теоретико-концептуальний блок містить складники: соціальне замовлення на дизайнерів, мету і концепцію, яка виявляється на методологічному, теоретичному і практичному рівнях. Програмно-методичний блок передбачає: комплексну програму формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, змістове забезпечення шляхом впровадження змістових модулів, методи, форми і засоби такого процесу. Оцінно-результативний блок характеризує поєднання компонентів, критеріїв і показників рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.

6. Розроблено й апробовано на практиці методичне забезпечення педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. З цією метою розроблено комплексну програму формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти, що реалізується в процесі навчальної, наукової, позааудиторної діяльності; окреслено її структуру,

тематичні розділи та змістові модулі; визначено низку особливостей, що полягають у зміцненні зв'язку естетичної свідомості і діяльності, соціального впливу та механізму самоорганізації естетичної культури, загального й індивідуального в процесі естетичного розвитку особистості, репродуктивного і творчого в художньо-конструкторській діяльності майбутніх фахівців з дизайну; запропоновано систему методів освітньо-педагогічного впливу (сугестивних, інформаційних, діяльнісних, креативних) на розвиток естетичної свідомості, стимулювання художньо-естетичної активності студентів-дизайнерів, оволодіння ними механізмом самоорганізації естетичної культури.

7. У процесі дослідження експериментально перевірено змодельовану педагогічну систему формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти. Це дало змогу отримати результати, що засвідчили позитивну динаміку розвитку естетичної культури майбутніх дизайнерів як особистісного духовно-функціонального утворення, спроможність студентів установлювати плідний діалог зі світом прекрасного в дійсності й мистецтві, підтвердили ефективність реалізації на практиці педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну, визначили доцільність її широкого впровадження в закладах вищої освіти.

Проведене дослідження формування естетичної культури не вичерпує всіх аспектів проблеми підготовки майбутніх дизайнерів. Окремої уваги потребують питання обґрунтування естетичної культури як основи художньо-конструкторської діяльності та творчої самореалізації майбутніх дизайнерів. Серед перспективних напрямів вбачаємо також дослідження формування естетичної культури майбутніх дизайнерів на матеріалі сучасних інформаційних технологій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Томашевський В. В. Теоретичні і методичні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах: [моногр.]. Кривий Ріг: ФОП Маринченко С. В., 2017. 572 с.

2. Томашевський В. В. Естетична культура дизайнера: програма і методика спецкурсу для студентів-дизайнерів. Кривий Ріг: КДПУ 2016. 80 с.

3. Томашевський В. В. Методика формування естетичної культури студентів-дизайнерів в процесі навчальних занять: навч.-метод. посіб. Кривий Ріг: КДПУ, 2016. 204 с.

4. Томашевський В. В. Естетичний світ дизайнера: досвід, пошуки, перспективи: Антологія художньо-естетичної творчості студентів-дизайнерів. Кривий Ріг: ФОП Маринченко С.В., 2017. 53 с.

5. Томашевський В. В. Спеціалізація «Дизайн реклами» в системі вищого педагогічного навчального закладу. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки*: зб. наук. праць. Київ–Запоріжжя, 2004. Вип. 33. С. 321–324.

6. Томашевський В. В. Дисципліна «Основи зовнішньої реклами» в

художньо-педагогічній освіті. *Педагогіка вищої та середньої школи*: зб. наук. праць. Спец. вип.: Художньо-педагогічна освіта ХХІ століття: теорія, методи, технології. Кривий Ріг: КДПУ, 2005. № 10. С. 262–270.

7. Томашевський В. В. Програма курсу живопису в системі підготовки студентів за спеціальністю «Образотворче мистецтво». *Педагогіка вищої та середньої школи*: зб. наук. праць. Спец. вип.: Мистецько-педагогічна освіта: проблеми та перспективи. Кривий Ріг: КДПУ, 2005. № 13. С. 234–242.

8. Томашевський В. В. Формування практичних навичок при виконанні програмних завдань дисципліни «Основи зовнішньої реклами». *Педагогіка вищої та середньої школи*: зб. наук. праць. Спец. вип.: Мистецько-педагогічна освіта (теорія, методи, технології). Кривий Ріг: КДПУ, 2006. № 16. С. 363–368.

9. Томашевський В. В. Психологічні особливості сприйняття зовнішньої реклами. *Педагогіка вищої та середньої школи*: зб. наук. праць. Мистецько-педагогічна освіта (теорія, методи, технології). Кривий Ріг, 2007. № 18, ч. 2. С. 147–154.

10. Томашевський В. В. До питання формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*: зб. наук. праць. Херсон, 2012. Вип. 2 (7). С. 463–468.

11. Томашевський В. В. Мироззренческие основы формирования эстетической культуры будущих дизайнеров в высших учебных заведениях. *Хабаршысы. Еуразия гуманитарлық институтының: тоқсандық журнал*. Астана, 2013. № 3–4. С. 91–96.

12. Томашевський В. Естетична культура як соціально-історична категорія. *Педагогіка вищої та середньої школи*: зб. наук. праць. Кривий Ріг, 2013. № 38. С. 355–361.

13. Томашевський В. Розвиток естетичної активності майбутніх дизайнерів у процесі професійної підготовки. *Молодь і ринок*: щомісячн. наук.-пед. журн. Дрогобич, 2013. № 8 (103). С. 51–56.

14. Томашевський В. В. Естетична культура майбутніх дизайнерів. Поняття та структура. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*: зб. наук. праць. Херсон, 2013. Вип. 1 (8). С. 390–396.

15. Томашевський В. В. Естетична культура особистості як психолого-педагогічна категорія. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*: зб. наук. праць. Сер.: Педагогічні науки. Луганськ, 2013. № 18 (277), ч. II. С. 119–128.

16. Томашевський В. Проблема професійної підготовки майбутніх дизайнерів у системі вищих навчальних закладів. *Педагогіка вищої та середньої школи*: зб. наук. праць. Кривий Ріг, 2014. № 41. С. 121–127.

17. Томашевський В. В. Аналіз стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Київ: Гнозис, 2014. Дод. 3 до вип. 31: Проблеми емпіричних досліджень у психології. С. 336–343.

18. Томашевський В. В. Дослідження стану сформованості естетичної

культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*: зб. наук. праць. Херсон: Грінь Д. С., 2015. Вип. 1 (12), т. 5. С. 68–70.

19. Томашевський В. В. Світоглядні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Київ: Гнозис, 2015. Дод. 1 до вип. 35, т. VIII (59). С. 516–524.

20. Tomashevskiy V. The Development of Intended Designers' Aesthetic Culture in the System of University Education in Ukraine. *European Humanities Studies: State and Society*. Slupsk, 2016. № 3. P. 79–87.

21. Томашевський В. В. Деякі аспекти концепції формування естетичної культури майбутніх дизайнерів вищих навчальних закладах. *Педагогічний альманах*: зб. наук. праць. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. Вип. 32. С. 22–28.

22. Томашевський В. В. До питання змісту та методів діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. *Теорія і методика виховання*: наук.-пед. вісн. Херсон: Грінь Д. С., 2016. Вип. 6. С. 41–45.

23. Томашевський В. Педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. *Педагогічний процес: теорія і практика*: наук. журн. Київ, 2017. Вип. 2 (57). С. 76–81.

24. Томашевський В. В. Актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів як одна з педагогічних умов її формування у вищих навчальних закладах. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Київ: Гнозис, 2017. Вип. 37-1, т. VI (74). Темат. вип.: «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». С. 282–292.

25. Томашевський В. В. Критерії та показники сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. *Педагогічні науки*: зб. наук. праць [Херсонський державний університет]. Херсон, 2017. Вип. LXXVIII, т. 3. С. 179–183.

26. Томашевський В. В. Сутність, структура і функції формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. *Теорія і методика виховання*: наук.-пед. вісн. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. Вип. 8. С. 51–55.

27. Томашевський В. В. Теоретико-методологічні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. Budapest, 2017. Vol. (60), Issue 135. P. 52–56.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

28. Томашевський В. В. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх дизайнерів в системі вищої освіти. *Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Умань, 20–21 жовт. 2011 р.). Умань: ПП Жовтий О. О., 2011. С. 202–204.

29. Томашевський В. В. До проблеми формування естетичної культури

майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. *Придніпровські соціально-гуманітарні читання*: матеріали Криворізької сесії I всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю: у 5-ти ч. (Кривий Ріг, 24 лист. 2012 р.). Кривий Ріг, 2012. Ч. IV. С. 159–161.

30. Томашевський В. В. Проблема професійної підготовки майбутніх дизайнерів в системі вищих навчальних закладів. *Управління післядипломною освітою: реалії, тенденції, перспективи*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.: у 2-х ч. (Херсон, 19–20 верес. 2013 р.). Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2013. Ч. 2. С. 91–97.

31. Томашевський В. В. Світоглядні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. *Сталий розвиток промисловості та суспільства*: матеріали міжнар. наук.-тех. конф. (Кривий Ріг, 22–25 трав. 2013 р.). Кривий Ріг, 2013. Т. 2. С. 104–107.

32. Томашевський В. В. Системоутворювальна роль естетичної культури в процесі підготовки майбутніх дизайнерів. *Теорія і методика виховання*: наук.-пед. вісн. Херсон, 2013. Вип. 3. С. 69–70.

33. Томашевський В. В. Чинники розвитку естетичної активності майбутніх дизайнерів. *Час мистецької освіти*: зб. наук. праць I міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 11–12 квіт. 2013 р.). Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди «Федорко», 2013. С. 120–129.

34. Томашевський В. В. Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у системі університетської освіти України. *Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст*: зб. наук. праць. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. Кн. 1. С. 413–419.

35. Томашевський В. В. Підвищення якості навчання майбутніх дизайнерів посередництвом реалізації естетичної культури у ВНЗ. *Підвищення якості освіти в професійній підготовці майбутніх вчителів*: матеріали всеукр. наук. конф. (Кривий Ріг, 02–03 жовт. 2014 р.). Кривий Ріг: Копіювальний центр КПІ ДВНЗ «КНУ», 2014. С. 42–43.

36. Томашевський В. В. Формування естетичної культури як засіб виховання майбутніх дизайнерів у ВНЗ. *Соціально-педагогічна парадигма виховання: сутність та шляхи реалізації*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Ніжин, 25–26 верес. 2014 р.). Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2014. С. 182–183.

37. Томашевський В. В. Аналіз стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. *Сталий розвиток промисловості та суспільства*: матеріали міжнар. наук.-техн. конф. (Кривий Ріг, 20–22 трав. 2015 р.). Кривий Ріг: КНУ, 2015. С. 31–32.

38. Томашевський В. В. Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів як науково-педагогічна проблема. *Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи*: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (Умань, 22 жовт. 2015 р.) та *Молодь, освіта, наука та мистецтво*: матеріали всеукр. наук.-метод. семін. (Умань, 27 лист. 2015 р.). Умань: ПП Жовтий О. О., 2015. С. 25–28.

39. Томашевський В. В. Формування естетичної культури майбутніх

дизайнерів. Теоретичний аспект. *Концепція сучасної мистецько-дизайнерської освіти в Україні в умовах євроінтеграції*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. в рамках VIII міжнар. форуму «Дизайн-освіта 2015» (Харків, 15–16 жовт. 2015 р.). Харків: ХДАДМ, 2015. С. 126–128.

40. Томашевський В. В. Роль вищих навчальних закладів в системі формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну. *Теоретико-методологічні основи розвитку освіти та управління навчальними закладами*: матеріали II всеукр. (з міжнар. участю) наук.-метод. конф.: в 2 ч. (Херсон, 18 лист. 2016 р.). Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. Ч. II. С. 167–170.

41. Томашевський В. Деякі аспекти сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. *Педагогіка вищої та середньої школи*: зб. наук. праць. Кривий Ріг: ВЦ КДПУ; Айс Принт, 2016. Вип. 3 (49). С. 99–109.

42. Томашевський В. В. Підготовка менеджерів освітньої галузі до естетизації навчальних закладів. *Підготовка менеджерів освітньої галузі в умовах децентралізації управлінських структур: світовий досвід*: матеріали всеукр. (з міжнар. участю) наук.-практ. конф. (Херсон, 10–11 лист. 2016 р.). Херсон: «Видавничий дім «Гельветика», 2016. С. 152–155.

43. Томашевський В. В. Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Теоретико-методологічний аспект. *Розвиток промисловості та суспільства*: матеріали міжнар. наук.-техн. конф. (Кривий Ріг, 25–27 трав. 2016 р.). Кривий Ріг: КНУ, 2016. Т. 2. С. 63–64.

44. Томашевський В. В. Естетична культура як невід’ємна частина професійної підготовки майбутніх дизайнерів. *Актуальні проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 23–24 берез. 2017 р.). Кривий Ріг: ФОП Маринченко С. В., 2017. С. 14–17.

45. Томашевський В. В. Науково-педагогічна модель процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. *Теорія і методика виховання*: наук.-пед. вісник. Херсон: Грінь Д. С., 2017. Вип. 7. С. 59–60.

46. Томашевський В. В. Роль естетичної культури у формуванні особистості майбутнього дизайнера. *Роль станкової, декоративної композиції та дизайну у формуванні поліхудожньої компетентності учнів*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Херсон, 3–5 трав. 2018 р.). Херсон: Графіка, 2018. С. 203–205.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

47. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об’ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими стилізації природної форми: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво]. Кривий Ріг: КДПУ, 2009. 60 с.

48. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими зображенню контрасту величини, форми і тону: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. спец.

6.020207 Дизайн напряму підготов. 0202 Мистецтво]. Кривий Ріг: КДПУ, 2009. 43 с.

49. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими зображенню контрасту величини, форми і тону: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво]. Кривий Ріг: КДПУ, 2009. 29 с.

50. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими створенню статичної та динамічної композицій: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво]. Кривий Ріг: КДПУ, 2009. 32 с.

51. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими створенню симетричної та асиметричної композицій: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво]. Кривий Ріг: КДПУ, 2009. 34 с.

52. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими створенню врівноваженої та неуврівноваженої композицій: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво]. Кривий Ріг: КДПУ, 2009. 35 с.

53. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими трансформації природної форми: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво]. Кривий Ріг: КДПУ, 2010. 28 с.

54. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення міського просторового середовища: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»]. Кривий Ріг: КДПУ, 2010. 40 с.

55. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски мережі магазинів екологічно чистих продуктів «Джерельце»: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»]. Кривий Ріг: КДПУ, 2011. 53 с.

56. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення просторового середовища до Дня Землі: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»]. Кривий Ріг: КДПУ, 2011. 65 с.

57. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими

трансформації природної форми: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво]. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2012. 21 с.

58. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски магазину дитячого харчування «Малютко»: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»]. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2012. 52 с.

59. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення просторового середовища до Дня студента: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»]. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2012. 50 с.

60. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими трансформації природної форми: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво]. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2013. 16 с.

61. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски мережі магазинів екологічно чистих товарів для дому «Буратіно»: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»]. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2013. 46 с.

62. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими зображенню контрасту величини, форми і тону: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво]. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2013. 54 с.

63. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над комплексними проектами розробки веб-сайтів: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»]. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2014. 34 с.

64. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими стилізації природної форми: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво]. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2014. 41 с.

65. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски магазину молодіжного брендового одягу «Стиліст»: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»]. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2014. 46 с.

66. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх

дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими розробці площинних композицій: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво]. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2014. 33 с.

67. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими зображенню контрасту величини, форми і тону: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво]. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2014. 61 с.

68. Томашевський В. В. Комплексна програма формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Кривий Ріг: КДПУ, 2015. 36 с.

69. Томашевський В. В. Літопис становлення і розвитку системи професійної підготовки майбутніх дизайнерів у Криворізькому державному педагогічному університеті: довід. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2015. 44 с.

70. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над комплексними проектами розробки фірмового стилю: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»]. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2015. 173 с.

71. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими трансформації природної форми на основі одного або декількох модулів: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво]. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2015. 25 с.

72. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски мережі магазинів музичних інструментів «Акорд»: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»]. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2015. 65 с.

73. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»]. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2015. 65 с.

74. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення просторового середовища до Дня захисту дітей: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. напряму підготов. 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»]. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2015. 105 с.

75. Томашевський В. В. Макетування та моделювання: прогр. навч. дисципліни [для студ. спец. 7.02020701 «Дизайн»]. Кривий Ріг: КДПУ, 2016. 14 с.

76. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над комплексними проектами розробки фірмового стилю: наочно-

метод. матер. і рек. [для студ. спец. 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»]. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КП, 2016. 124 с.

77. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими трансформації природної форми на основі одного або декількох модулів: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. спец. 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво]. Кривий Ріг: КДПУ, 2016. 26 с.

78. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими розробці площинних композицій: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. спец. 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво]. Кривий Ріг: КДПУ, 2016. 41 с.

79. Томашевський В. В. Спеціалізація в графічному дизайні: прогр. навч. дисципліни [для студ. спец. 7.02020701 «Дизайн»]. Кривий Ріг: КДПУ, 2016. 11 с.

80. Томашевський В. В. Комплексне проектування: прогр. навч. дисципліни [для студ. спец. 022 «Дизайн»]. Кривий Ріг: КДПУ, 2017. 23 с.

81. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими трансформації природної форми на основі одного або декількох модулів: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. спец. 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво]. Кривий Ріг: КДПУ, 2017. 16 с.

82. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски мережі магазинів з продажу мобільних телефонів та аксесуарів «Чорно-біла»: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. спец. 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»]. Кривий Ріг: КДПУ, 2017. 48 с.

83. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски мережі магазинів рибальства та мисливства «Золота рибка»: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. спец. 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»]. Кривий Ріг: КДПУ, 2017. 59 с.

84. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення Криворізького державного педагогічного університету: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. спец. 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»]. Кривий Ріг: КДПУ, 2017. 70 с.

85. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення просторового середовища до Дня дизайнера: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. спец. 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»]. Кривий Ріг: КДПУ, 2017. 85 с.

86. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими розробці площинних композицій: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. спец. 022 Дизайн

галузі знань 02 Культура і мистецтво]. Кривий Ріг: КДПУ, 2017. 36 с.

87. Томашевський В. В. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими розробці площинних композицій: наочно-метод. матер. і рек. [для студ. спец. 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво]. Кривий Ріг: КДПУ, 2017. 41 с.

88. Томашевський В. В. Основи зовнішньої реклами: прогр. навч. дисципліни [для студ. спец. 022 Дизайн]. Кривий Ріг: КДПУ, 2017. 16 с.

89. Томашевський В. В. Основи формотворення: прогр. навч. дисципліни [для студ. спец. 022 «Дизайн»]. Кривий Ріг: КДПУ, 2017. 20 с.

АНОТАЦІЇ

Томашевський В. В. Теоретичні і методичні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія МОН України, Хмельницький, 2020.

У дисертації досліджено теоретичні і методичні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти. Здійснено наукову інтерпретацію естетичної культури як суспільної, культурологічної та особистісної категорії, які мають об'єктивну й суб'єктивну детермінацію і перебувають у тісному взаємозв'язку із суспільно-історичним досвідом освоєння світу прекрасного. З'ясовано сутність, структуру та функції естетичної культури дизайнерів і визначено, що вона перебуває в стані динамічного розвитку, основою якого є внутрішній механізм, побудований на взаємозв'язку найважливіших складників: естетичної свідомості, естетичної активності та естетичної самоорганізації. Розроблено та теоретично обґрунтовано концепцію та педагогічну систему формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти, визначено її мету, завдання, напрями та принципи, з'ясовано педагогічні умови для її успішної реалізації; розроблено компоненти, критерії, показники та рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти; визначено роль та освітньо-виховні можливості вищої школи в формуванні їхньої естетичної культури, структурно-функціональної моделі цієї системи. Розроблено, обґрунтовано й експериментально перевірено програмно-методичне забезпечення педагогічної системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, як-от: змістові модулі та тематичні розділи комплексної програми; методика формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти.

Ключові слова: естетична культура, естетична культура майбутніх дизайнерів, педагогічна система формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, структурно-функціональна модель педагогічної системи, комплексна програма формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Томашевский В. В. Теоретические и методические основы формирования эстетической культуры будущих дизайнеров в учреждениях высшего образования. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». – Хмельницкая гуманитарно-педагогическая академия МОН Украины, Хмельницкий, 2020.

В диссертации исследованы теоретические и методические основы формирования эстетической культуры будущих дизайнеров в учреждениях высшего образования. Осуществлена научная интерпретация эстетической культуры как общественной, культурологической и личностной категории, которая имеет объективную и субъективную детерминацию и находится в тесной взаимосвязи с общественно-историческим опытом освоения мира прекрасного. Выявлены сущность, структура и функции эстетической культуры дизайнеров и определено, что она находится в состоянии динамического развития, основой которого является внутренний механизм, построенный на взаимосвязи важнейших его составляющих: эстетического сознания, эстетической активности и эстетической самоорганизации. Разработаны и теоретически обоснованы концепция и педагогическая система формирования эстетической культуры будущих дизайнеров в учреждениях высшего образования, определены ее цель, задачи, направления и принципы, выяснены условия для ее успешной реализации; разработаны компоненты, критерии, показатели и уровни сформированности эстетической культуры будущих дизайнеров в учреждениях высшего образования; определены роль и образовательно-воспитательные возможности высшей школы в формировании их эстетической культуры и структурно-функциональной модели этой системы. Разработано, обосновано и экспериментально проверено программно-методическое обеспечение педагогической системы формирования эстетической культуры будущих дизайнеров, а именно: особенности, содержательные модули и тематические разделы комплексной программы; методику формирования эстетической культуры будущих дизайнеров в учреждениях высшего образования.

Ключевые слова: эстетическая культура, эстетическая культура будущих дизайнеров, педагогическая система формирования эстетической культуры будущих дизайнеров, структурно-функциональная модель педагогической системы, комплексная программа формирования эстетической культуры будущих дизайнеров.

Tomashevskiy V. V. Theoretical and Methodical Principles of the Future Designers' Aesthetic Culture Formation at Higher Educational Institutions. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for obtaining a scientific degree of Doctor of Pedagogical Sciences, speciality 13.00.04 «Theory and Methods of Vocational Training». – Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi, 2020.

The dissertation explores the theoretical and methodical basis of the formation of aesthetic culture of the future designers in higher education institutions. The scientific interpretation of aesthetic culture as the social, cultural and personal categories, which have objective and subjective determination and are closely related to the social-historical experience of mastering of the world of beauty, has been carried out. The essence, structure and functions of the aesthetic culture of designers have been clarified and it has been determined that it is in the state of dynamic development, the basis of which is an internal mechanism based on the interconnectedness of its most important components: aesthetic consciousness, aesthetic activity and aesthetic self-organization.

The definition of the aesthetic culture of the designer as a spiritual-functional personality education has been done, which accumulates in itself the experience of learning aesthetic values, awareness of their role and significance in human life, vision of perspective and the need to master reality and art according to the laws of beauty. This personal spiritual and functional formation is designed to be functionally active, capable of establishing a fruitful dialogue with the manifestations of aesthetic, its perception, comprehension and embodiment in practice, as well as provides aesthetic attitude to the surrounding reality and art, their mastery of the laws of beauty in the process of training the future designers in higher education institutions. The designer's aesthetic culture is a manifestation of their professionalism, ability to use aesthetic experience, knowledge, tools, forms and methods to achieve the design and creative goal, the implementation of the artistic and design project.

Scientific and educational search gave the opportunity to determine and specify the purpose of the study of the state of the formation of aesthetic culture of the future designers in institutions of higher education, which is determined by the levels of formation of the quality and the study of the effectiveness of its formation in future designers, as well as the tasks and content of the study, appropriate methods that allow to fully disclose the state of the formation of aesthetic culture of the future designers in higher education institutions. It was found that in order to successfully study it as a systemic spiritual and functional entity, it was necessary to provide for the consideration of its components as value, active and regulatory. Assessment of the state of the formation of aesthetic culture of the future designers provided the justification for such criteria as value-content, organizational-active and personal-regulatory, which contributed to the definition of high, middle and low levels of the formation of aesthetic culture of the future designers in higher education institutions, determining the causes of its ineffective impact on the development of aesthetic qualities.

The concept and pedagogical system of forming the aesthetic culture of the future designers in higher education institutions have been developed and theoretically substantiated, as well as methodological ways to its development (personal-oriented, competence, active, systemic, cultural, axiological, synergistic), its purpose, objectives, directions and principles, role and educational opportunities of the higher school in shaping the aesthetic culture of the future designers. the conditions for the successful implementation of the pedagogical system, among which are: actualization of the aesthetic culture of students, the organization of aesthetic education of the future designers, attracting them to the aestheticization of subject-spatial

experience of self-organization of aesthetic culture.

It has been established that the formation of the aesthetic culture of the future designers in higher education institutions is an urgent pedagogical problem, the solution of which involves the reorientation of the higher school with a formal approach in the development of aesthetic culture to build spiritual and functional education of the individual on the principles of self-organization, allows to significantly update the existing educational and educational practice in higher education institutions, to increase its level of effectiveness, to ensure the gradual build-up of the potential of aesthetic culture of the future designers, strengthening the mechanism of its self-organization, improving the quality of influence on the artistic and creative process.

In order to implement the pedagogical system of forming the aesthetic culture of the future designers in higher education institutions the structural and functional model of the mentioned process has been created; the comprehensive program of formation of the aesthetic culture of the future designers in the process of educational, scientific, extracurricular and cultural activities has been developed; the system of methods (suggestive, informative, active, creative) of aesthetic and educational impact on students-designers and development of their aesthetic qualities has been proposed.

The results of the experimental justification for the process of forming the aesthetic culture of the future designers in higher education institutions showed positive dynamics of the development of personal spiritual and functional education, the ability of the future designers to establish a fruitful dialogue with the world of beauty in reality and art, confirmed the effectiveness of the conditions for implementing the pedagogical system of forming the aesthetic culture of the future designers, determined the feasibility of broad implementation of the comprehensive program to form the aesthetic culture of the future designers in higher education institutions.

Key words: aesthetic culture, future designers' aesthetic culture, pedagogical system of the formation of future designers' aesthetic culture, structural and functional model of pedagogical system, complex programme of the formation of future designers' aesthetic culture.

Підписано до друку 24.01.2020 р. Формат 60x84/16.
Друк офсетний. Кегль Times New Roman. Ум. друк. арк. 1,9.
Наклад 100 прим. Замовлення № 80.

Видавець ПП Заколотний М. І.
м. Хмельницький, вул. Соборна, 55
тел.: (0382)777-717
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 3770 від 28.01.2010 р.